

Z A P I S N I K
sa XL sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju
i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore 26. saziva, održane 24. decembra 2018. godine

Sjednica je počela 24. decembra 2018. godine u 09:15 časova.

Predsjedavao je prof. dr Petar Ivanović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali poslanici/e, članovi/ce Odbora: dr Predrag Sekulić, Ana Nikolić, Mirsad Murić i Genci Nimanbegu.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ice Odbora: mr Sanja Pavićević, Marija Čatović, dr Vera Bulatović, dr Strahinja Bulajić i mr Veljko Vasiljević.

U skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore sjednici su prisustvovali: poslanica Daliborka Pejović i poslanik Andrija Nikolić.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovali: Damir Gutić, direktor Uprave za vode; Predrag Jelušić, direktor Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom i Luka Mitrović, direktor Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Pošto je konstatovano da sjednici prisustvuje većina članova Odbora, te da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje, za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

1. KONSULTATIVNO SASLUŠANJE (RASPRAVA) NA TEMU: „REALIZACIJA AKTIVNOSTI NA REGULACIJI TOKA RIJEKE BOJANE“

1. Prva tačka dnevnog reda - KONSULTATIVNO SASLUŠANJE (RASPRAVA) NA TEMU: „REALIZACIJA AKTIVNOSTI NA REGULACIJI TOKA RIJEKE BOJANE“

Predsjednik Odbora prof. dr Petar Ivanović u svom uvodnom obraćanju podsjetio je na Prvu zajedničku sjednicu Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, održanu 26. decembra 2017. godine na temu: „Regulacija toka rijeke Bojane“. Tom prilikom, kako je kazao, Odbor je konstatovao da su neophodne naučne podloge za dalje rješavanje problema, zajedničke aktivnosti nadležnih institucija, kandidovanje projekata preko IPA fondova, čišćenje korita i rješavanje pitanja lagerovanja pijeska, definisanje plovnog puta sa pratećom signalizacijom i donošenje Akcionog plana u cilju rješavanja definisanih problema. Zamolio je predstavnike pozvanih institucija da upoznaju Odbor za realizovanim aktivnostima u prethodnom periodu.

Damir Gutić, direktor Uprave za vode ukazao je da problem zasipanja donjeg toka rijeke Bojane datira još iz vremena kada su rađena prva ozbiljna istraživanja, tj. od 1968. godine. Od tada do danas, predlažu se iste mjere kako bi se održala protočnost, a to su mjere prečišćavanja putem bagerovanja ili uklanjanje materijala iz korita rijeke Bojane. Vremenom, situacija je postala sve složenija, što je nepovoljno uticalo na režim voda. Govorio je o nepovoljnim procesima na rijeci Bojani, koji su kombinacija prirodnih i antropogenih uticaja i formiranju podvodnih pragova na različitim dubinama koji predstavljaju prepreku za oticanje vode. Svi navedeni problemi čine dugoročan problem koji se rješavao povremenim intervencijama, kazao je Gutić. U prilog tome, istakao je da su 2007. godine izvođeni interventni radovi, sa prekidima tokom turističke sezone, koji su pružili dobre efekte, sve do velikih poplava 2010. i 2011. godine. Već 2011. godine urađen je glavni projekat protočnosti desnog rukavca rijeke Bojane. Cilj projekta je bio definisanje gabarita desnog rukavca Bojane u zoni Ade Bojane i priprema stalnog održavanja protočnosti. Takođe, projekat je definisao mjere i radnje kako bi se održala protočnost desnog rukavca ali je zahtijevao velika finansijska sredstva. Tender za izvođenje radova po tom projektu raspisan je krajem 2014. godine ali nije bilo prijavljenih za izvođenje radova. Interventnim radovima, Uprava za vode, pokušavajući da nađe brzo i racionalno rješenje angažovala je eksperte koji se bave ovom problematikom. Opšti konsenzus je bio da se treba ići sa radovima koje predviđa projekat, uz dodatna mjerenja protočnosti. Uprava za vode, dostavila je Vladi Crne Gore informaciju u kojoj su opisane potrebne aktivnosti kako bi se realizovali radovi i na duži rok riješili problemi. Vlada je donijela zaključak kojim je zadužila Upravu za vode da u najkraćem roku raspiše javni oglas za uklanjanje viška materijala sa ušća. Nakon zaključenog ugovora sa izvođačem i obavljenih pripremnih radova obezbjeđena je lokacija za deponovanje materijala. Istakao je da od početka radova, Uprava za vode, jednom nedeljno obilazi radove i prati situaciju na ušću donjeg rukavca kako ne bi došlo do eventualnog zatvaranja. Ukazao je da je Hidrometeorološki zavod mjerio protočnosti četiri puta tokom 2018. godine i da je ista bila oko 20% što je ocijenio kao rezultat čišćenja rukavca. Na dionici od račve do ušća izvučeno je oko 260.000 m³ materijala. Pored aktivnosti koji se izvode na terenu, prisutne je upoznao i sa budućim projektima koji će imati uticaj na protočnost rijeke Bojane, njenu stabilnost i smanjenje opasnosti od poplava. Ukazao je da se priprema regionalni projekat koji će se finansirati iz Adaptacionog fonda i da je početak njegove realizacije planiran za april 2019. godine, zatim projekat iz IPA fonda koji je planiran za mart 2019. godine koji će za rezultat imati izradu Plana rizika i zaštite od poplava. Podsjetio je da se od 2012. godine, u saradnji sa GIZ-om, implementira i projekat Adaptacije na klimatske promjene. Na kraju, istakao je da brigu o Bojani, pored relevantnih državnih institucija treba da vode i nevladine organizacije i svi mještani kako bi se zajedničkom akcijom došlo do održivog rješenja i uspostavljanja prirodnog stanja desnog rukavca rijeke Bojane, koji pored hidrotehničkog i turističkog, ima ekološki, ekonomski i bezbjednosni značaj. U svemu ovome, kako dodaje, veliku ulogu treba da ima Skupština Crne Gore, koja razmatrajući Zakon o budžetu treba da omogući da se opredijele značajnija sredstva za izvođenje radova kako bi nadležne institucije mogle kvalitetno da rade svoj posao.

Predrag Jelušić, direktor Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, upoznao je prisutne sa prethodno realizovanim projektima koji su imali za cilj uklanjanje viška materijala sa desnog rukavca rijeke Bojane za šta je to preduzeće izdvojilo ukupno 320.000 €. Istakao je da se na osnovu tačnih katastarskih skica i površine nanosa materijala može vidjeti da je u prethodnom periodu obnovljen plažni materijal na Velikoj plaži, ali je istovremeno značajan gubitak plažnih površina na prostoru Ade Bojane, negdje i do četiri puta manje. U pripremi je elaborat koji će pokazati koliko protočnost i regulacija toka Bojane ima uticaj sa količinom i površinom plažnog materijala na ovim prostorima. Ukazao je na značaj turističke valorizacije ovog prostora što može biti upitno ukoliko se i dalje bude bilježio gubitak kupališnog prostora. Izrazio je mišljenje da bi se u narednom periodu trebalo ići u pravcu traženja rješenja za navedeni problem.

Luka Mitrović, direktor Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore, istakao je da je Zavod u obavezi da četiri puta godišnje izvrši mjerenje desnog rukavca rijeke Bojane (u martu, julu, oktobru i decembru mjesecu). Utvrđeno je da se protočnost mijenja usljed velikih nanosa koje donosi Bojana. Istakao je da protočnost od 25% u većini mjerenja nije zabilježena iako je to nivo proticaja koji je sa Albanijom sporazumno definisan. Ukazao je da projekat bagerisanja daje rezultate jer je debljina vodenog stuba prije realizacije ovog projekta bila 1.5-2m a sada ide i do 4m. Međutim, napomenuo je da to mora biti stalna aktivnost tokom godine kao i da klimatske promjene utiču na ekstremne vrijednosti vodostaja. Istakao je da Albanska strana, odnosno njihove nadležne službe nijesu pokazale interesovanje da se zajednički uključe u mjerenje proticaja i da to pitanje treba rješavati kroz buduće projekte. Podsjetio je da je u toku prijava za IPA projekat koji će se najviše baviti pitanjem ušća Bojane, čime će se obezbjediti stalne informacije o proticaju i upoznao da je mjerenje protoka na rijeci Bojani planirano u redovnom programu ove institucije.

Predsjednik Odbora, prof. dr Petar Ivanović ocijenio je da je ovo dobar primjer kako treba raditi kada Odbor pokrene neku inicijativu. U odnosu na konstatacije koje je Odbor utvrdio nakon održanog konsultativnog saslušanja prije godinu dana, apostrofirao je značaj postojanja naučnih podloga, Konstatovao je da su pojačane zajedničke aktivnosti nadležnih institucija, povećan broj projekata kandidovanih za IPA fondove i druge međunarodne fondove. Ocijenio je da je u narednom periodu potrebno više uključivati albansku stranu. Predsjednik je ukazao da je pozitivno što je Uprava za vode dostavila informaciju o čišćenju toka i deponovanju materijala i konstatovao da nemamo informaciju o uspostavljanju plovnog puta sa pratećom signalizacijom. Ukazao je značaj definisanja sveobuhvatnog Akcionog plana koji bi omogućio građanima da razumiju benefite ukupnih aktivnosti. Istakao je da je pored naučnog pristupa za rješavanje problema, potrebno insistirati na edukaciji građana Crne Gore i podizanju svijesti o značaju prirode. Podsjetio je na nedavno održanu sjednicu Odbora na kojoj se razmatrao Predlog zakona o budžetu za 2019. godinu, i da su tom prilikom predstavnici Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja kazali da su zadovoljni opredijeljenim sredstvima.

Poslanik **Genci Nimanbegu,** zahvalio se na aktivnostima Odbora povodom organizovane rasprave na ovu temu i pitao da li u budžetu za narednu godinu nadležne institucije imaju sredstva za rješavanje ovog problema. Iz diskusije predstavnika državnih organa stekao je utisak da su aktivnosti više harmonizovane u odnosu na prošli period, ali su, po njegovom mišljenju, nedovoljne. Upitao je da li se mjerenje radi isključivo na desnom rukavcu ili tokom cijelog toka rijeke Bojane jer, po njegovom mišljenju, regulacija rijeke Bojane ne treba da se bazira na sprovođenju aktivnosti na račvi već na grebenu jer bi se na taj način povećao protok. Ukazao je na nadležnosti Ministarstva saobraćaja i pomorstva koje se odnose na uspostavljanje plovnog puta sa pratećom signalizacijom i istakao da nije jasno zašto ta institucija ne sprovodi svoju zakonsku obavezu. Postavio je pitanje koje se odnosi na preveliki broj privremenih objekata (450-550 objekata), jer smatra da njihovo prisustvo usložnjava problem.

Poslanica **Daliborka Pejović** na osnovu dobijenih informacija, konstatovala je da sa Albanijom imamo puno otvorenih pitanja u oblasti poljoprivrede, životne sredine i saobraćaja i da se treba sprovesti konkretniji dijalog. Smatra da se nije mnogo postiglo kada je u pitanju mogućnost korišćenja EU fondova. Istakla je da su velika sredstva utrošena za sanaciju problema a da isti nije, još uvijek, riješen. Ukazala je na neophodnost korišćenja postojećih studija i istraživanja. U prilog tome, navela je ponudu Globalnog fonda u iznosu od 300.000 eura za izradu projektne dokumentacije za rješavanje ovog problema. Ukazala je na probleme koji su identifikovani na našoj teritoriji, a to su problem sa otpadom, problem nezavršene kanalizacione mreže, problem sa neplanskom gradnjom i postavila pitanje šta se može učiniti kako bi umanjili ili riješili ove probleme.

Poslanik **Mirsad Murić** smatra da je resorno Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja napravilo značajan iskorak u pravcu rješavanja problema koji se odnosi na tok rijeke Bojane. Pomenuo je veliki uticaj klimatskih promjena koji je prisutan u Svijetu, a da je najveći uzrok tome antropogeni faktor. Smatra da opredijeljena lokacija za odlaganje nanosa pijeska može imati negativan uticaj na životnu sredinu i postavio pitanje da li je moguće odrediti neko drugo mjesto za odlaganje nanosa i da li to iziskuje izdvajanje dodatnih finansijskih sredstava.

Damir Gutić, direktor Uprave za vode, odgovarajući na pitanja poslanika, ukazao je da je definisanja plovnog puta u nadležnosti Ministarstva saobraćaja i pomorstva, da je plovni put predviđen glavnim tokom ali da je mišljenja da se za realizaciju ove aktivnosti treba postići sporazum sa Albanijom. Rekao je da je na zajedničkoj sjednici Vlada pokrenuto to pitanje i da će se u narednom periodu ići u pravcu rješavanja tog problema. Rekao je da Akcioni plan postoji i da se njime definišu sve aktivnosti za narednu godinu. Upoznao je da su budžetom predviđena sredstva za interventne radove, kroz kapitalni budžet, na poziciji Direkcije javnih radova, u iznosu od oko 500,000 eura, što je prema projektovanim količinama koje treba da se uklone sa ušća, dovoljan iznos. Kada je u pitanju koordinacija aktivnosti, upoznao je da, shodno zaključku Vlade, svim aktivnostima koordinira potpredsjednik Vlade, mr Milutin Simović. Potvrdio je da postoje otvorena pitanja sa Albanijom koja se odnose na rijeke Grnčar, Cijevnu, Bojanu i Drim i upoznao da se u prvom kvartalu sljedeće godine očekuje zajednička sjednica poljoprivrednih komisija gdje će se sva otvorena pitanja definisati. Ocijenio je da su efekti dosadašnjih aktivnosti na kojima je utrošeno gotovo milion eura, pozitivni, čemu u prilog govori podatak da nije dolazilo do začepljenja toka. Ukazao je da postoje problemi sa projektom dokumentacijom, da različite institucije rade različite projekte i dodao da postoji i problem u vremenu koje protekne između izrade projektne dokumentacije i realizacije projekta, usljed kojih dolazi do promjene okolnosti u životnoj sredini. Upoznao je da se materijal deponije na određenim lokacijama koje ne zauzimaju veliki prostor, a odluku o načinu upotrebe materijala donijeće Vlada.

Predrag Jelušić, direktor Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, kazao je da lokaciju za odlaganje nanosa, utvrdilo je Morsko dobro, vodeći se ekološkim parametrima kako se ne bi ugrozio biljni i životinjski svijet. Istakao je da je evidentan problem koji se odnosi na nanos materijala i formiranje pješčane mase koja dovodi u pitanje kompletan projekat turističke valorizacije Ade Bojane. U vezi sa lokacijama za privremene objekte, rekao je da Plan privremenih objekata donosi Ministarstvo održivog razvoja i turizma a da je Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom dalo predlog za broj objekata koji treba da bude manji od postojećeg. Podsjetio je da je nadležnom Ministarstvu dat i predlog mjera za smanjenje broja objekata zbog prevelike opterećenosti prostora.

Luka Mitrović, direktor Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore, ističe da se proticaj mjeri na određenoj tački definisanoj od strane eksperata hidrološke struke, a to je na lokaciji Sveti Nikola, prije račvanja, i na Fraskanjelu, početnoj tački graničnog dijela sa Albanijom. Upoznao je da su o rezultatima mjerenja obavješteni Vlada, a shodno zaključcima Vlade i Uprava za vode. Kada je u pitanju budžet, mišljenja je da nadležne institucije treba dodatno finansijski osnažiti za dalje aktivnosti. Ističe da se radi o kompleksnom pitanju i dodao da Zavod raspolaže sa najboljom savremenom, automatizovanom opremom pomoću koje je moguće izvršiti premjer rijeke Bojane. Ukazao je na značaj sredstava dobijenih od GIZ-a koji je pomogao Crnoj Gori, Kosovu, Albaniji i Makedoniji da uspostave mrežu stanica. Pomenuo je pitanje plovnosti rijeke Bojane i dodao da Bojana ima kapacitet da bude plovna cijelom svojom dužinom, ali da je to pitanje koje se tiče i albanske strane i podrazumijeva rješenje na nivou država. S tim u vezi, podsjetio je na postojanje starog kamenog mosta na izlazu Bojane iz Skadarskog jezera koji će predstavljati fizičku prepreku na plovnom putu.

Zaključujući sjednicu, **predsjednik prof. dr Petar Ivanović**, ocijenio je da je u periodu između dvije sjednice mnogo toga urađeno i predložio Odboru da se utvrde ocjene i stavove na osnovu vođene diskusije.

Nakon rasprave, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, povodom održanog konsultativnog saslušanja na temu „*Realizacija aktivnosti na regulaciji toka rijeke Bojane*“, utvrdio je sljedeće:

O CJENE I STAVOVE

1. Konsultativno saslušanje omogućilo je da se Odbor upozna za realizovanim aktivnostima na regulaciji toka rijeke Bojane za period decembar 2017 - decembar 2018. godine.
2. Tokom rasprave ocijenjeno je da su, shodno zaključku sa prethodne sjednice Odbora, intenzivirane zajedničke aktivnosti različitih resora sa ciljem unaprjeđenja stanja, da se u kontinuitetu sprovode aktivnosti na poboljšanju toka rijeke Bojane, te da je u toku realizacija projekta bagerisanja kojim se održava otvorenim desni rukavac rijeke.
3. Ocijenjeno je da je potrebna konstantna edukacija građana zbog potrebe vrednovanja prirode kako se ona, nekontrolisanim odlaganjem otpada, ne bi ugrožavala, posebno u zoni dotoka.
4. Odbor je predložio da se u narednom periodu intenziviraju aktivnosti na pripremi projektne dokumentacije za međudržavne i IPA projekte, sa ciljem povlačenja sredstava iz međunarodnih fondova, a čija će realizacija doprinijeti regulaciji toka rijeke Bojane i prevenirati moguće poplave.
5. Odbor je preporučio da je neophodno da se, prilikom pripreme projekata, koriste dostupne naučne studije, koje su rezultat aktivnosti na drugim projektima, a odnose se na dotoke Skadarskog jezera.
6. Ukazano je na pitanje gubitka plaža koje može negativno uticati na turističku valorizaciju ovog područja i značaj pažljivog upravljanja deponovanim iskopom, imajući u vidu da se isti odlaže na prostoru uz rijeku.
7. Odbor preporučuje da nadležni resori donesu sveobuhvatan Akcioni plan sa preciznim rokovima i nosiocima aktivnosti na regulaciji toka rijeke Bojane, kako bi se kontinuirano pratila njihova realizacija.
8. Ocijenjeno je da pitanje utvrđenja plovnosti puta i prateće signalizacije na rijeci Bojani nije u nadležnosti ovog Odbora, te preporučio da se ovim pitanjem pozabavi matični Odbor za oblast saobraćaja.

Sjednica je zaključena u 10:20 časova.

SEKRETARKA ODBORA

mr Milena Kapa

PREDSJEDNIK ODBORA

prof. dr Petar Ivanović